

Wstęp

Książki dzieciństwa (...) to najważniejsze książki w życiu. Co do tego nie mamy wątpliwości. Nawet zapomniane i wyparte, kształtują nas w sposób całkowicie nieświadomy¹.

Numer 45. naszego kwartalnika poświęcamy niezwykle ważnej w pedagogice od zawsze, a szczególnie istotnej dziś – kwestii wartości i antywartości. Skupiamy się przy tym na medium coraz bardziej docenianym przez współczesnych pedagogów, nauczycieli i wychowawców – na książce dla dziecka. Literatura dziecięca (w połączeniu z obrazem, niezbędnym elementem książki dla najmłodszych) jako sztuka ma wielką moc przekazywania, kształtowania i utrwalania wartości, bo oddziałuje na emocje, pozostając w pamięci i podświadomości człowieka często przez całe życie.

Dziecko w wieku przedszkolnym i wczesnym szkolnym przechodzi kolejne etapy rozwojowe także w sferze moralnej: uczy się odróżniać dobro od zła, identyfikować wzory i antywzory, zaczyna budować własną hierarchię wartości. Ma przy tym tendencję do utożsamiania się z bohaterami literackimi czy filmowymi i uznawania ich za modele postępowania, stąd tak ważna jest świadomość i wiedza dorosłych na temat wartości proponowanych przez skierowane do dziecka przekazy artystyczne. Nie można też zapominać, że oprócz wartości moralnych, literatura powinna przekazywać również wartości estetyczne, kształtując wrażliwość odbiorcy oraz poznawcze, poszerzając jego wiedzę o świecie. Jak pisze Janusz Gajda: „Wprowadzanie człowieka w świat wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – to przede wszystkim kształtowanie w nim określonych potrzeb i upodobań, pobudzanie dociekliwości w poszukiwaniu prawdy, (...) rozwijanie wrażliwości i dyspozycji twórczych”².

¹ K. Koziółek, *Czytanie z innym. Etyka. Lektura. Dydaktyka*, Katowice 2006, s. 8.

² J. Gajda, *Wartości w wychowaniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. T. Pilch, t. VII, Warszawa 2008, s. 39.

Podstawowe funkcje literatury dziecięcej – estetyczna, poznawcza, aktywizująca, wychowawcza – pozwalają na realizację tak postawionych zadań. Badacze, zarówno literaturoznawcy jak i pedagodzy, od dawna zwracają na to uwagę. W Polsce najszersze badania tej problematyki rozwinął Bogusław Żurkowski, podstawowe tezy i wnioski formułując w książce *Literatura – wartość – dziecko* (1992). Autor podkreśla ważny w kontekście zawartości tego numeru czasopisma aspekt: „Sam adres czytelniczy oraz istnienie w literaturze obszarów aktywnych aksjologicznie, niejako oczekujących na odpowiedź dziecka, nie wystarczą, aby wartości te spełniły się, jeśli dorosły nie będzie w sposób właściwy pomagał dziecku w odbiorze literatury”³. To zadanie rodziców i nauczycieli, zwłaszcza nauczycieli pracujących w przedszkolu i pierwszych klasach szkoły podstawowej. Od lat pomaga im w tym Fundacja „ABCXXI Cała Polska czyta dzieciom”, której założycielki wydały w 2007 roku godną polecenia książkę *Z dzieckiem w świat wartości* (zob. recenzję w kwartalniku nr 24). Refleksja na ten temat, podejmowana z perspektywy badaczy literatury, pedagogów, psychologów, jest jednak stale potrzebna. Celem tekstów naukowych zawartych w tym numerze jest również inspirowanie do dalszej dyskusji w gronie naukowców oraz praktyków na temat możliwości oddziaływania literatury dziecięcej na kształtowanie się świata wartości najmłodszych wychowanków, a także sposobów jej wykorzystania w edukacji.

Zapraszamy do lektury!

ADRES DO KORESPONDENCJI

ADDRESS FOR CORRESPONDENCE

dr hab. Krystyna Zabawa prof. AIK
Akademia Ignatianum w Krakowie
e-mail: krystyna.zabawa@ignatianum.edu.pl

³ B. Żurkowski, *Literatura – wartość – dziecko*, Kraków 1999, s. 95.